

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

NIETZSCHE

Noi, filologii

Traducere, studiu introductiv și note
de VASILE MUSCĂ

CUPRINS

<i>Notă asupra ediției.....</i>	5
<i>Nietzsche și filologia clasică</i>	7
Homer și filologia clasică	37
Concurența homerică.....	73
Gânduri și schițe pentru considerația inactuală „Noi, filologii”	95
I. Primele gânduri (în toamna lui 1874).....	95
II. Plan și gânduri cu privire la carte (1875)	112
1. Plan.....	112
2. Privilegierea antichității	114
3. Filologii.....	133
4. Gânduri despre greci	153
5. Filologul viitorului	173

HOMER ȘI FILOLOGIA CLASICĂ

(Discurs inaugural ținut la Universitatea din
Basel la 28 mai 1869)

Cât privește filologia clasică nu există în zilele noastre o părere publică unitară și clar recunoscută. Aceasta se poate resimți, în general, în cercurile culte la fel ca și în mijlocul discipolilor acestei științe însăși. Cauza rezidă în multipla stratificare a acestei științe, în lipsa unei unități conceptuale, în starea de agregat anorganic a diferitelor activități științifice care sunt legate între ele numai prin numele de „filologie”. De altfel, trebuie să recunoaștem cinstit că filologia a împrumutat, oarecum, din mai multe științe și este ca un fel de licoare vrăjită în care s-au fierb laolaltă cele mai ciudate umori, metale și oase, mai mult, că ea, în afară de aceasta, conține un element artistic, cu caracter imperativ în domeniul estetic și etic, care stă într-o contradicție, ce poate fi pe deplin gândită, cu atitu-

Respect pentru oameni și cărți

dinea pur științifică. Ea este la fel de mult o bucată de istorie ca și una de știință a naturii sau de estetică: de istorie întrucât încearcă să înțeleagă manifestările unor individualități naționale determinate în imagini mereu noi, legea dominantă în fluxul aparențelor; de știință a naturii întrucât și-a dat silința să fundamenteze cel mai adânc instinct al omului, instinctul limbii; în sfârșit, de estetică, căci din rândul antichităților prezintă aşa-numitele antichități „clasice”, cu pretenția și cu intenția de a dezgropa o lume ideală înmormântată și de a contrapune prezentului oglinda a ceea ce conțează ca și clasic și ca model etern valabil. Că aceste intenții științifice și estetice, de la bun început diferite, s-au unit sub un nume comun, într-un fel de monarhie de aparențe, aceasta se explică înainte de toate prin faptul că filologia, după originea sa și în toate timpurile, a fost, totodată, și pedagogie. Din punct de vedere pedagogic, ea a oferit o alegere a elementelor celor mai valoroase pentru învățământ și celor mai încurajatoare pentru cultură și, aşa, dintr-o chemare practică, sub presiunea necesităților, s-a dezvoltat acea știință sau, cel puțin, acea tendință științifică, pe care noi o numim filologie.

Diferitele direcții fundamentale mai sus numite ale filologiei au pășit în față în epoci

Respect pentru oameni și cărți

determinate, reeditate cu o forță când mai tare când mai slabă,” în legătură cu gradul de cultură și evoluție a gustului în perioada respectivă; pe de altă parte, unii dintre reprezentanții individuali ai acestei științe au conceput ca direcții centrale ale filologiei, întotdeauna, pe cele care corespundeau capacitatei și voinței lor, astfel că aprecierea filologiei, în opinia publică, stă în strânsă dependență cu greutatea personalității filologilor.

Acum, în prezent, ceea ce înseamnă într-un timp în care aproape fiecare direcție posibilă a filologiei s-a ridicat la niște personalități exceptionale, o nesiguranță generală a judecăților a devenit preponderentă și, o dată cu aceasta, o slăbire ce străbate dominant participarea la problemele filologice. O asemenea stare, nehotărâtă și hibridă a opiniei publice, privește în mod sensibil o știință în măsura în care dușmanii pe față sau ascunși ai acesteia ar putea lucra cu mult mai mare succes. Însă, asemenea dușmani ai filologiei se găsesc din belșug. Căci, unde nu se întâlnesc batjocoritori care sunt întotdeauna gata să tragă o lovitură „cârtiței” filologice, aceluia gen uman care este împins să fie „înghițitor de praf *ex professo*¹ care și pentru a unsprezecea oară răscolește și împrăștie glia scurmată deja de zece ori. Dar, pentru

¹ *ex professo* – de profesie, profesional. (Lat.)

Respect pentru oameni și cărți

acest fel de adversari, filologia este cu toate acestea o umplere a timpului, firește, inutilă dar totuși pașnică și inofensivă, un obiect de glumă și nu de ură. Dimpotrivă, pretutindeni unde întâlnim frica de ideal ca atare, unde omul modern cade în fața sa însuși într-o fericită admirătie de sine, unde elenitatea este considerată ca un punct de vedere depășit și, de aceea, absolut indiferent, trăiește o ură în întregime înverșunată și nepotolită contra filologiei; împotriva acestor dușmani, noi, filologii, trebuie să ne bizuim pe sprijinul artiștilor și al naturilor de tip artistic, întrucât numai aceștia, singuri, pot să simtă cum paloșul barbariei atârnă deasupra capului fiecăruia care a pierdut din ochi simplitatea de nespus și nobila demnitate a elenismului; și cum nici un progres atât de strălucitor al tehnicii și al industriei, și nici vreun reglement școlar actual, și nici vreo largă educare politică a maselor nu sunt în stare să ne apele de blestemul greșelilor de gust rizibile și barbare și de distrugerea clasicului prin capul îngrozitor de frumos al *Gorgonei*².

² *Gorgonele* – se numeau trei monștri, cu trup de femeie, având un cap fioros cu șerpi în loc de păr iar în gură cu niște dinți asemănători colților de mistreț. Pietrificau cu ochii lor uriași pe oricine îi privea. Singură Meduza era muritoare și, pentru a o ucide, Perseu a mers până la capătul lumii, unde locuiau *Gorgonele*.

Respect pentru oameni și cărți

În timp ce cele două tipuri de adversari, amintite mai sus, privesc chiorâș la filologie ca întreg, între direcțiile determinate ale filologiei, dimpotrivă, există nenumărate și foarte variate dușmăni, lupte ale filologilor contra filologilor, discordii de o natură pur casnică, pe care le-au provocat luptele inutile pentru suprematie și geloziiile reciproce și, înainte de toate, o diversitate, care a fost deja accentuată, și o ostilitate, care au fost strânse, la un loc, sub numele de filologie și, deci, nu s-au putut contopi într-un impuls fundamental. Ceea ce știința are în comun cu arta este că și faptul cel mai cotidian le apare ca total nou și atrăgător, ca unul tocmai acum născut prin puterea unei vrăji și acum trăit pentru prima dată. Viața merită să fie trăită spune arta, cea mai frumoasă seducătoare; viața este demnă de a fi cunoscută, ne spune știința. Din această așezare față în față urmează revelatoarea contradicție conceptuală interioară și adesea atât de sfâșietoare care, în consecință, se manifestă și în activitatea filologiei clasice conduse de acest concept. Dacă ne raportăm științific la antichitate, noi putem încerca să înțelegem cu ochii istoricului ceea ce s-a petrecut, sau să clasificăm și să comparăm în felul cerce-

Tăindu-i capul, din sângele Meduzei s-a născut Pegas,
calul înaripat.

Respect pentru oameni și cărți

tătorului naturii formele lingvistice ale capodoperelor antichității, în orice caz să le reducem la niște legi morfologice: vom pierde însă întotdeauna minunatul element formativ, acel parfum propriu atmosferei antice, vom uita îndemnul lacom care ca un vizituu amabil ne-a condus înțelegerea și savurarea cu forța instinctului înapoi la greci. Aici trebuie să atragem atenția asupra unei dușmănii total determinată și, la început, foarte surprinzătoare care este, întotdeauna, cea mai regretabilă pentru filologie. Tocmai din acele cercuri pe al căror ajutor ar trebui să ne bizuim în modul cel mai cert, ale prietenilor artistici ai antichității, ai admiratorilor fierbinți ai frumosului grec și ai simplității sale nobile, se pot auzi, din când în când, glasuri dezacordate, de parcă tocmai filologii însiși ar fi adversarii și devastatorii propriu-zisi ai antichității și ai idealurilor antice. Schiller le-a aruncat în față filologilor că au sfâșiat cununa lui Homer. Goethe a fost acela care, deși, mai înainte, el însuși un adept al viziunii lui Wolff³ asupra lui Homer, a dat glas în aceste versuri „infidelității sale”.

³ Friedrich August Wolff (1756-1824), filolog clasic german. În celebra sa lucrare *Prolegomena ad Homerum*, din 1795, concepută ca o introducere la ediția sa din Homer, susține că cele două epopei s-au născut ulterior prin ansamblarea unor cânturi mai reduse și neagă faptul că Homer ar fi autorul ambelor epopei. Cu